

Organická technika Jiřího Lindovského

Když zaslechnu slovní spojení organická technika, volnou asociací se mi vybaví ústrojné umění. Slovo organický má totiž český protějšek v ústrojný, a souvisí tedy mimo jiné i s českými slovy stroj, strojit. Tak tomu bylo ostatně již v řečtině, kde organon znamenalo nástroj a souviselo se slovem ergon označujícím dílo, práci (jež má vzdáleného bratrance či spíš synovce v německém Werk a anglickém work). A technika zase pochází z řeckého techné, znamenajícího umění i vědu - a to umění jak vyšší (krásná umění), tak nižší (řemeslo). Není zvláštní, jak se zde časem téměř zaměnily a vzájemně propletly významy? Že totiž organický nějakým podivným způsobem souvisí se strojem (slovem, jehož význam je ovšem nyní zúžen) a technický naproti tomu s uměním? Zdá se mi, že takto pochopené a vyložené spojení organická technika vystihuje dosti přesně to, co spatřuji v kresbách, grafikách i obrazech Jiřího Lindovského. Od dětství byl Jiří Lindovský okouzlen technikou, zvláště letectvím, a na jeho starších grafických listech se objevovaly motivy letadel, přístrojových desek i pilotních kabin. Nešlo ovšem o funkční či popisné zobrazování, ale o zvláštní krásu a tajemství přístrojů, ukazatelů, součástí a o jejich vzájemné vztahy, zkrátka o ústrojenství přístrojů. To je přece něco, co každý známe, co zná každý kluk, když stojí okouzlen před neznámým přístrojem (a zvláště jeho vnitřkem) či před nějakou přístrojovou deskou plnou ručiček, tlačítek, páček a ukazatelů.

Od konce sedmdesátých let se Lindovského kresby a grafiky odpoutaly od konkrétní podoby přístrojů a soustředily se na jejich čistou anatomii, na čisté ústrojenství. Kresby tužkou se skládají z tisíců úseček, kružnic a bodů, které tvoří jemnou síť jakýchsi konstrukčních plánů, pavučinu měnicích se půdorysů, průmětů, trubic, válců, vláken. Tyto kresby jsou tak precizní a jemné, že je nemůže nahradit žádná reprodukce. Je třeba je vidět, detailně prohlížet a nechat se vtáhnout do jejich vnitřku a jejich pohybu. Názvy ještě připomínají svět techniky – žhavicí vlákna, elektrickou zástrčku, záření, spirálu atd. -, ale názvů už tady netřeba.

Téměř všechny tyto kresby mají svůj vnitřní a velice sugestivní pohyb - tak výrazný, že bych je klidně mohl zařadit do kinetického umění. V pozdějších kresbách a grafikách je tento pohyb ještě zvýrazněn prudkou barevnou tužkovou čarou, která projíždí kresbou jako blesk, záření, výboj a dodává kresbám další dimenzi.

A poslední kresby a grafiky obsahují ještě další rozměr: jednotlivá vlákna se změkčují, stávají se organičtějšími a biologičtějšími - jako by nám to mělo připomenout původní spojení stroj-ústroj. Člověk ani příroda nejsou stroj, nýbrž ústroj, a každý skutečný stroj má v sobě i kus ústrojenství.

Jiří Fiala, Vesmír 1996, č.6, s.358

Geofyzikální ústav AV ČR
Archiv výtvarného umění

Vás srdečně zvou
na devatenáctou výstavu z cyklu
Setkávání

Jiří Lindovský Hranice

(práce z poslední doby)

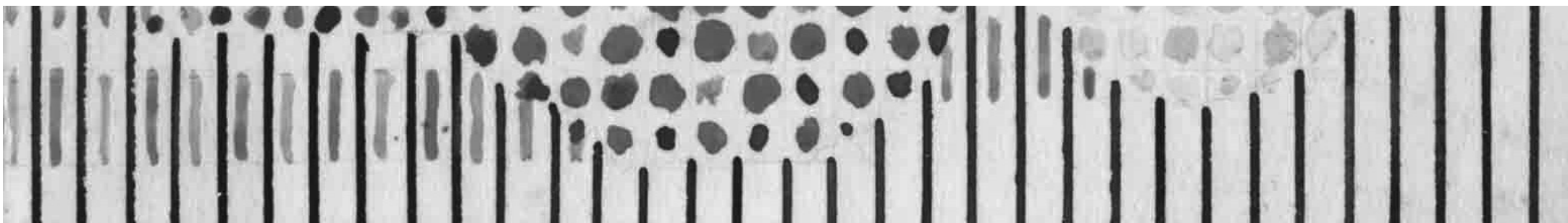
zahájení 18. 4. 2007 v 16.30 hodin

výstava potrvá do 3.6.2007
otevřeno po-pá 8.00-16.00 hodin

Geofyzikální ústav AV ČR

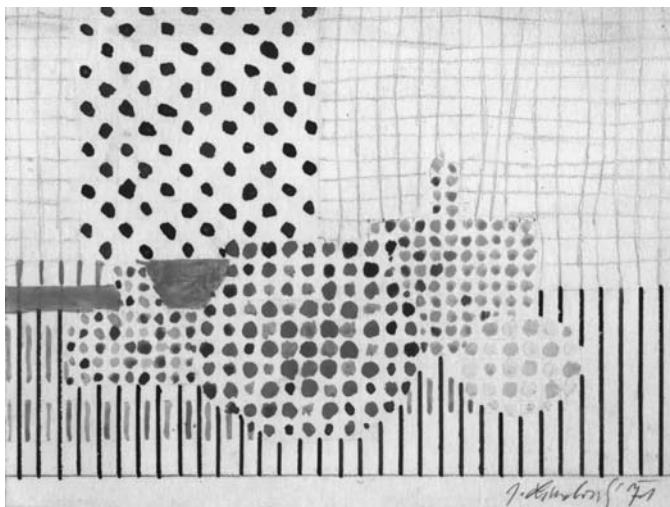
Boční II, 140 00 Praha 4 - Spořilov
tel. 267 103 345, www.ig.cas.cz

O techniku, hlavně o letadla jsem se zajímal od dětství. Dokonce jsem chtěl být pilotem, ale to u nás v Mankovicích chtěli všichni kluci. Letiště nebylo tak daleko, letadla létala nízko nad zemí, stroj se pro mne stal součástí krajiny. Když v krajině nebyl, připadalo mi, že něco není v pořádku.

Od dětství byla pro mne krajina spojena s úžasem nad letícím strojem. Nikdy jsem ho nechápal jako přírodě cizí element, spíš jako fakt, který z přírodních možností vychází a využívá je. Proto mi dodnes zůstal pocit, že letadla jsou z rodu motýlů a ryb. První vzdušné stroje byly na pohled nejtechničtější, ale teď se vracejí k přírodní podobě, jako by bezděky potvrdzovaly, že vše už bylo ve světě rostlin, hmyzu a ptáků objeveno. Je v tom zázračno, ale jen do okamžiku, kdy se stroj objeví v tisících kopiích a v záplavě reklam. Pak dostane ve vztahu k přírodě i k lidem záporné znaménko. Zajímá mne na celé záležitosti jen princip. Vidím stroj jako organismus, uspořádání prostoru, které dokáže přenést těleso, hlas nebo obraz. Proto se v mých kresbách objevuje princip jemného chvění a ohně, který je znamením života. Vnímám mikroelektroniku jako organismus stvořený člověkem a zpětně působící na člověka, je to tvůrčí čin. Mohl by nám pomoci lépe chápat přírodu, zatím v něm ovšem přežívá komerční stránka.

...vzpomínám na naše staré rádio značky Telefunken. Otec ho pořádkem opravoval, a tak jsem mohl sledovat světlo elektronek, z něhož vlastně vycházejí zářící

Jiří Lindovský: Zátiší. 1971, kresba, 100 x 132 mm

body mých kreseb. Zezadu z přístroje šla záře, vpředu blikalo magické oko.

Když jsem si otevřel staré rádio, svítily v něm zářící body. Přístroj žil, žhavlil a vytvářel oheň. Ten je v nejsušnější podobě „živou hmotou“, která sice neplane, ale je hřející energií, soustředěnou v kosmu přístroje, jeho prostor je podobný tomu, co je nad námi. Zajímala mne tato obdoba, a proto se v mých strukturách začaly objevovat přístroje, žhavicí tělesa, později součástky - bytosti, které jako by samy žily. V podstatě jsem ve svých námětech neopustil místnost. Vše se odehrávalo u televizoru, rádia, zástrčky. Mezi malým dějem uvnitř a kosmem venku není tak velký rozdíl, protože prostor je ve své imaginární krabici složen vždycky ze skutečných tvarů a dá se dělit.

Z tohoto pohledu vznikly mé Přístroje, Žhavicí tělesa, Mikrodestičky, Mikrovláčna. Ty byly nervem, u kterého je také dělení možné. [...] Došel jsem i k cyklům Havárií a Kolapsů, protože i stavy těžkých poruch a zániku jsou v přírodním a technickém světě analogické.

Prostor uvnitř přístroje byl pro mne zajímavý svou přesnou vymezeností a zdánlivou exaktností. Děje odehrávající se uvnitř a mezi přístroji navzájem jsou ale záhadné a nepřehledné, jsou to mnohonásobné proměny toho, co vstoupilo dovnitř, např. obrazová informace, a vystupuje „na druhém konci“ jako nová skutečnost. Je to jakýsi vesmír sám v sobě, vytvářející iluzi o tom, že nám zprostředkovává něco zcela objektivního. Mám na mysli přístroje „statické“, jejichž aktivita je obrácena dovnitř jejich samotných. Přístroje pohyblivé, dynamické, létací apod. mě zajímaly z trochu jiného pohledu.

Později se pro mě stal důležitý samotný „grafický“ vznik prostorové konstrukce. Z černé plochy jako zdroje barvy vzniká postupně stavba. Nakonec proti sobě stojí dvě různé struktury, jedna plošná, amorfní, a druhá prostorově strukturovaná.

Vzájemné prolínání prostorů, jejich ztáčení, rozvinování a zhušťování mě zajímá stále. Stejně jako vznik „něčeho“ konkrétního z určitého prostoru za plochou. V poslední době i vtahování jednoho prostoru do druhého, a to i skutečného a obrazového navzájem.

(Převzato z katalogu Jiří Lindovský: Práce z let 1967-2002.

Olomouc, Muzeum umění, 2002)

